

LÕPUTÖÖ JUHEND JA KAITSMISE KORD TÕLKEÕPETUSE ÕPPEKAVAL

Kehtib alates 2019./2020. õppeaastast sisseastunutele

1. Lõputöö juhend

1.1 Magistritöö (15 EAP) on uurimuslik töö, kus antakse uuenduslik lahendus erialasele probleemile, lähtudes varasematest uurimustest. Magistritöö on uurimuslik või rakenduslik töö tõlketeoreetiliste probleemide, terminoloogia, tõlgi/tõlkija töökorralduse, tõlkide/tõlkijate väljaõppe või mõne muu tõlkealase küsimuse valdkonnast kahes võimalikus vormis: 1) teoreetiline uurimus, 2) teoreetilis-rakenduslik uurimus.

1.1.1 Teoreetilise uurimuse eesmärgiks on keele- või tõlkealase probleemi lahendamine. Võimalikud uurimisteemad on nt tõlkeprotsess, tõlkeliigid, masintõlge, tõlkepoliitika, tõlkeetika, kultuuri ja tõlkimise seosed, imagoloogia ja tõlkimine, originaali ja tõlke võrdlus teatud tõlketeoreetilise aspektist jne. Põhiteksti maht on orienteeruvalt 50 standardlehekülge (1800 tähemärki koos tühikutega).

1.1.2 Teoreetilis-rakenduslik lõputöö uurib tõlkimisega seotud teoreetilisi või rakenduslikke probleeme ning pakub neile lahendusi, millel on praktiline väärtus tõlkijate igapäevatoos või tõlkijate koolitamisel. Võimalik on terminoloogiaalane töö või tõlkeanalüüs (kommenteeritud tõlge). Terminoloogiaalane töö hõlmab kitsama valdkonna sõnastikku, mis sisaldab ligikaudu 200 terminit. Sõnastikku täiendab teoreetiline osa (30 lk). Kommenteeritud tõlge on introspektiivne ja retrospektiivne uurimistöö, kus üliõpilane ise tõlgib teksti (20 lk) ja analüüsib oma tõlkeprotsessi vabalt valitud tõlketeoreetilisest lähtekohast (30 lk).

Magistritöö koostatakse eesti keeles, kokkuleppel juhendajaga on lubatud töö kirjutamine inglise, saksa, prantsuse või vene keeles. Kui töö kirjutatakse võõrkeeles, tuleb lähtuda anglistika, germanistika, romanistika või slaavi filoloogia osakonna lõputööde vormistamise juhenditest.

Magistritöö kirjutamisel tuleb lähtuda ka [Tartu Ülikooli suunisest tekstiroboti kasutamiseks õppetöös](#), eriti pöörata tähelepanu sellele osale, mis puudutab tehisintellekti kasutamist lõputööde koostamisel.

1.2 Magistritöö soovitatav struktuur

Teoreetiline uurimus koosneb sissejuhatausest, teoreetilis-metodoloogilisest raamistikust, analüüsist ja tulemustest, kokkuvõttest, kasutatud kirjanduse loetelust, võõrkeelsest resümeest ja lisa(de)st.

Teoreetilis-rakenduslik uurimus koosneb sissejuhatausest, teoreetilisest raamistikust ja analüüsist, tõlkest või sõnastikust, kokkuvõttest, kasutatud kirjanduse loetelust, võõrkeelsest resümeest ja lisa(de)st.

Sissejuhatuses (1–2 lk) selgitatakse teema valikut, kirjeldatakse magistritöö eesmärki, sõnastatakse uurimisprobleem ja uurimisküsimused, tutvustatakse uurimisobjekti ja töö struktuuri.

Teoreetilis-metodoloogiline raamistus (3-5 lk) sisaldab peamiste teoreetiliste lähtekohtade tutvustust, millele autor uurimistöö kirjutamisel tugines. Teoreetilise uurimuse korral antakse ülevaade teemat käsitlevast kirjandusest, põhimõistetest, uurijatest, teoreetilistest lähenemistest ja tutvustatakse uurimismeetodit. Terminoloogilise töö korral antakse lühiülevaate valdkonnast ja selles valdkonnas eelnevalt tehtud terminoloogiatööst ning selgitatakse sõnastiku koostamise põhimõtteid. Kommenteeritud tõlke korral arutleb magistrant selle üle, millisest tõlketeoreetilisest käsitlusest ta lähtub ja kuidas see mõjutab tema tõkelaseid otsuseid.

Analüüs (25–30 lk). Teoreetilise uurimuse korral lähtutakse kogutud andmete analüüsil püstitatud uurimisküsimusest. Siin sõnastatakse saadud tulemused ja võrreldakse neid töö eesmärkidega, teoreetilises osas esitatud andmetega ja teiste autorite seisukohtadega. Terminoloogilise töö ja kommenteeritud tõlke korral hõlmab analüüs tööprotsessi tutvustust, lähteteksti või terminoloogia valitud aspektide analüüsi, töös esinenud probleemide argumenteeritud lahenduskäiku. Analüüsis tuginetakse teoreetilises osas kirjeldatud käsitlustele ja näidatakse ära ka olulisemad kasutatud abivahendid (nt sõnaraamatud, andmebaasid jne). Analüüsi lõpus esitatakse olulisemad järeldused.

Tõlgitav tekst (20 lk) peab olema tarbetekst, mis ei ole varem tõlgitud. Lubatud on tõlkida ka veebitekste ja audiovisuaalseid tekste (nt populaarteaduslikud või dokumentaalfilmid), kuid mitte ilukirjanduslikke tekste. Spetsiifiliste erialatekstide tõlkimisel on soovitatav leida pädev kaasjuhendaja või konsultant.

Sõnastiku (ligikaudu 200 terminit) ülesehitus lähtub antud valdkonna vajadustest ja eripärast, kuid terminite juures peavad olema esitatud selgitused, kollokatsioonid või näitelaused.

Kokkuvõte (2 lk) annab kompaktse ülevaate magistratööst kui tervikust. Kokkuvõttes esitatakse lühidalt ja konkreetsetl töös kajastatud põhiseisukohad, tuuakse esile magistratöö käigus saadud uus teadmine ja/või tulevikus lahendamist vajavad probleemid.

Kirjanduse loetelu sisaldab kõigi töös viidatud allikate bibliograafilisi andmeid. Loetelu puhul tuleb järgida ühtset vormistuskeemi.

Resüme on töö võõrkeelne (võõrkeelse töö puhul eestikeelne) lühikokkuvõte. Antakse ülevaade töö eesmärgist, uurimisobjektist, lahendustest ja tulemustest.

Lisas esitatakse vajadusel materjalid, mis täiendavad uurimistööd. Kommenteeritud tõlke korral esitatakse ainult paberandjal esitatavas versioonis lähteteksti koopia.

1.3 Lõputöö juhendamine

Lõputöö juhendajaks võib olla iga vähemalt magistrakraadiga maailma keelte ja kultuuride instituudi õppejõud. Kui magistratöö kirjutatakse koostöös instituudi- või ülikoolivälise asutusega, on soovitatav leida kaasjuhendaja väljastpoolt. Juhendaja juhendab üliõpilast lõputöö kirjutamisel, kuid ei toimetata üliõpilase tehtud tõlget ega paranda kirjavigu. Juhendaja juhhib tähelepanu tõlkes esinevatele puudujääkidele (nt tähistades tekstis laused, mis vajaksid tõlke autori teravdatud tähelepanu, aga kõik parandused teeb üliõpilane oma tõlkes ise).

2. Lõputöö kaitsmiskomisjoni koosseisu moodustamise kord

2.1. Kaitsmise kuupäevad ja kaitsmiskomisjoni(de) koosseisu kinnitab maailma keelte ja kultuuride isntituudi direktor vähemalt kuu aega enne kaitsmist.

2.2. Kaitsmiskomisjon koosneb vähemalt kolmest hääleõiguslikust liikmest. Kui komisjoni koosseisus on mõne lõputöö juhendaja, osaleb ta selle töö hinde arutamisel sõna-, kuid mitte hääleõigusega.

3. Lõputöö kaitsmise kord

3.1. Lõputöö kaitsmisele lubamise eeldus on kõigi ülejäänud õppeainete läbimine, kui õppekavas ei ole määratud teisiti.

3.2. Lõputöö esitatakse kaitsmiskomisjonile nõuetekohaselt vormistatuna hiljemalt **kümme päeva** enne kaitsmiskuupäeva. Töö saadetakse elektroonselt õppekorralduse spetsialistile aadressile milvi.kaber@ut.ee ja laaditakse Moodle'is kursusele Magistritöö (HVLC.07.014).

3.3. Kaitsmisele esitatud lõputöö juurde kuuluvad järgmised osad: a) lõputöö lõpus eraldi dokumendina lihtlitsents, millega autor annab ülikoolile loa lõputöö reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil ning lõputöö elektroonseks avaldamiseks ülikooli veebikeskkonna kaudu, b) lõputöö autori allkirjaga kinnitus, et lõputöö on kirjutatud iseseisvalt; c) juhendaja allkirjaga kinnitatud nõusolek lõputöö kaitsmisele lubamise kohta. Lõputöö kaitsja võib komisjonile esitada ka teisi materjale, mis iseloomustavad lõputöö teaduslikku ja praktilist väärtust.

3.4. Lõputöö ning lõputööde osaks olevad multimeediafailid avaldatakse elektroonselt Tartu Ülikooli veebikeskkonnas. Kui lõputöö elektroonne avaldamine ei ole teistele isikutele kuuluvate autori varaliste õiguste, isikuandmete kaitse seaduse, riigi- või ärisaladuse vm salastatud teabe tõttu võimalik, esitab autor õppeprodekaanile enne lõputöö kaitsmisele esitamist põhjendatud taotluse lõputöö avaldamisele piirangute kehtestamiseks. Paberkandjal lõputöö jääb pärast kaitsmist säilikuna instituudi raamatukokku.

3.5. Lõputööle määrab retsensendi kaitsmiskomisjon. Retsensent peab olema vähemalt sama õppeastme lõpetanu ja pädev antud teadusvaldkonna problemaatikas.

3.6. Retsensent esitab soovitavalt kolm päeva enne kaitsmist, aga hiljemalt kaitsmisele eelneval päeval komisjonile ja lõputöö kaitsjale kirjaliku retsensiooni. Retsensioon peab sisaldama lõputöö analüüsi ja algatama diskussiooni kaitsjaga, iseloomustama lõputööd nii sisuliselt kui ka vormiliselt ning andma lõputööle põhjendatud hinnangu.

3.7. Lõputööd hinnatakse avalikul kaitsmisel. Isikuandmete, riigi- või ärisaladuse või tehnoloogilise lahenduse saladuse kaitseks võib õppeprodekaan kaitsja põhjendatud taotluse alusel kuulutada kaitsmise kinniseks. Kaitsmisel osalevad kaitsja juhendaja ja retsensent, v.a juhul, kui nimetatud isikud ei saa mõjuval põhjusel kaitsmisel osaleda. Kaitsmiskomisjoni esimees võib põhjendatud taotluse alusel lubada kaitsmisel osalemist ka reaajas toimuva kahe-suunalise pilti ja heli võimaldava side abil (nt Skype, videokonverents vms). Retsensendi või juhendaja kaitsmiselt puudumisel loeb nende arvamuse lõputööst ette kaitsmiskomisjoni esimees.

3.8. Kaitsmise põhietapid on: a) kaitsja ettekanne, milles ta tutvustab lühidalt oma töö põhiseisukohti; b) akadeemiline diskussioon kaitsja ja retsensendi vahel; c) avalik diskussioon

ja küsimused; d) kaitsja lõppsõna; e) komisjoni arutelu ja hinde otsustamine. Vajadusel antakse kaitsmisel sõna ka juhendajale.

3.9. Lõpliku hinde lõputööle annab kaitsmiskomisjon, kes võtab arvesse retsensendi hindeettepanekut, kaitsmiskomisjoni hinnangut lõputööle ja kaitsmisele ning juhendaja arvamust. Kaitsmiskomisjon on hindamisel otsustusvõimeline, kui kohal on üle poole kaitsmiskomisjoni koosseisust.

3.10. Lõputöö kaitsmise tulemus tehakse teatavaks vahetult pärast kaitsmisprotokolli vormistamist, kuid mitte hiljem kui ühe tööpäeva jooksul kaitsmise toimumisest.

3.11. Lõputöö korduskaitsmine saab toimuda kõige varem järgmisel semestril. Korduskaitsmise läbiviimise aluseks on valdkonna nõukogu kehtestatud kord.

Lõputöö hindamiskriteeriumid

Hindamis-kriteeriumid	A	B	C	D	E
1. Eesmärk ja probleemi-püstitus	Eesmärk ja probleemipüstitus on selge, seostatud, põhjendatud ja loogiline	Eesmärk ja probleemipüstitus on selge, põhjendatud ja loogiline.	Eesmärk ja probleemipüstitus on selge, kuid kohati pinnapealne.	Eesmärk ja probleemipüstitus on üldsõnaline ja pinnapealne.	Eesmärk ja probleemipüstitus on ebaselge.
2. Materjal ja selle usaldusväärsus	Teoreetiline ja/või empiiriline materjal on piisav, usaldusväärne ja sobiv töö eesmärkide täitmiseks.	Teoreetiline ja/või empiiriline materjal on piisav, usaldusväärne ja sobiv töö peamiste eesmärkide täitmiseks.	Teoreetiline ja/või empiiriline materjal on usaldusväärne, sobiv ja üldjoontes piisav töö peamiste eesmärkide täitmiseks.	Teoreetilise ja/või empiirilise materjali piisavus ja/või sobivus töö eesmärkide täitmiseks on napp.	Teoreetiline ja/või empiiriline materjal on ainult osaliselt sobiv töö eesmärkide täitmiseks.
3. Teooria, meetod ja analüüs	Teooriaosas esitatud termineid ja mõisteid on selgitatud ja analüüsis kasutatud. Meetod on selgelt esitatud, seda on põhjendatud ja töös rakendatud. Teooriaosa ja analüüs on omavahel hästi seotud. Analüüs lähtub töö eesmärkidest ja probleemipüstitusest, on sidus ja loogiline. Illustreerivad näited on põhjendatud.	Teooriaosas esitatud termineid ja mõisteid on selgitatud ja analüüsis kasutatud. Esitatud meetodit on töös rakendatud. Teooriaosa ja analüüs on omavahel seotud. Analüüs lähtub töö eesmärkidest ja probleemipüstitusest, on sidus ja loogiline. Illustreerivad näited on põhjendatud.	Teooriaosas esitatud mõisteid on selgitatud ja analüüsis osaliselt kasutatud. Esitatud meetodit on töös rakendatud. Teooriaosa ja analüüs on omavahel seotud. Analüüs lähtub töö eesmärkidest ja probleemipüstitusest. Tööd illustreerivad näited.	Teooriaosas esitatud mõisteid on üldsõnaliselt selgitatud. Esitatud meetodit on töös osaliselt rakendatud. Teooriaosa ja analüüsi seotus on nõrk. Kasutatud on üksikuid näiteid.	Teooriaosas esitatud mõistete selgitus on pinnapealne. Meetodi kirjeldus ja rakendamine on ebaselge. Teooriaosa ja analüüsi seotus on kasin.
4. Tulemused ja järeldused	Töö tulemused on esitatud selgelt. Järeldused põhinevad materjali analüüsil, on konkreetsed ja adekvaatsed ning seostuvad tugevalt uurimistöö eesmärkidega.	Töö tulemused on esitatud selgelt. Järeldused põhinevad materjali analüüsil, on konkreetsed ja adekvaatsed ning seostuvad uurimistöö eesmärkidega.	Töö tulemused on esitatud selgelt. Järeldused põhinevad materjali analüüsil, on adekvaatsed ja seostuvad uurimistöö eesmärkidega, kuid nende esitamises esineb väiksemaid probleeme, nt teatud laialivalgumus või pinnapealsus käsitlemisel.	Töö tulemused on esitatud. Järeldused põhinevad vaid osaliselt materjali analüüsil ning nende side uurimistöö eesmärkidega pole üheselt selge.	Järelduste ja töö tulemuste seos kasin, seos uurimistöö eesmärkidega on nõrk, järeldused on lihtsustatud või ebapiisavad.
5. Vormistus ja	Kõik pealkirjad	Samad nõuded	Samad nõuded	Akadeemilises	Akadeemilises

keeleline korrektsus	vastavad sisule. Struktuur on loogiline ja põhjendatud. Järgitud on akadeemilise keelekasutuse tavaid. Töö vastab vormistusnõuetele. Viitamine on korrektne. Stiil on ühtne. Näited on muust tekstist eristatud. Kasutatud kirjanduse loend on korrektne. Kasutatud lühendid on selgitatud. Tekst on keeleliselt korrektne.	nagu "A" puhul, kuid esineb üksikuid väheolulisi vajakajäämisi.	nagu "A" puhul, kuid vormistuses ja keelelisel korrektsuses esineb vigu.	keelekasutuses ja vormistuses esineb läbivalt vigu. Töö on vähesidus ja stiililt ebahühtlane.	keelekasutuses ja vormistuses esineb läbivalt vigu. Töö on vähesidus, stiililt ebahühtlane ja keeleliselt nõrk.
6. Töö kaitsmine akadeemilises diskussioonis	Üliõpilane esitab töö eesmärgid ja uurimistulemused selgelt ja loogiliselt, põhjendab veenvalt tehtud valikuid, vastab retsensendi ja komisjoni küsimustele põhjalikult ning demonstreerib uurimisteema valdamist.	Üliõpilane esitab töö eesmärgid ja uurimistulemused selgelt ja loogiliselt, põhjendab veenvalt tehtud valikuid, vastab ammendavalt retsensendi ja komisjoni küsimustele ning demonstreerib oma orienteerumist uurimisteemas.	Üliõpilane esitab töö eesmärgid ja uurimistulemused, põhjendab tehtud valikuid, vastab enamikule retsensendi ja komisjoni küsimustele.	Üliõpilane esitab töö eesmärgid ja uurimistulemused üldiselt, vastab ammendavalt üksnes lihtsamatele retsensendi ja komisjoni küsimustele.	Üliõpilane esitab töö eesmärgid ja uurimistulemused üldiselt ja laialivalguvalt. Ei suuda vastata paljudele retsensendi ja komisjoni küsimustele.

Lõputöö vormistusjuhend

1. Üldnõuded

Lõputööd esitatakse standardformaadis (A4) šriftiga *Times New Roman* 12punktise suurusega ja 1,5 reavahega. Leheküljele jäetakse vasakule 3–4 cm, üles 3–4 cm, alla 2–3 cm ja paremale 2 cm laiune vaba äär. Esimene lõik pealkirja järel võib alata vasakust servast, järgmised tekstilõigud eraldatakse taandreaga.

Kõik lehed (alates tiitellehest kuni lisadeni) nummerdatakse. Tiitellehel lehekülje numbrit ei näidata. Leheküljenumbrite kirjutamist alustatakse sisukorra esimesest leheküljest ja numbrid paigutatakse lehekülje alla keskele.

2. Sisukord

Sisukord paigutatakse töö algusesse pärast tiitellehte. Sisukorras näidatakse töö osade ja alljaotiste numbrid ning täielikud pealkirjad koos nende alguslehekülgede numbritega. Põhijaotised nummerdatakse 1st alates. Sissejuhatus, kokkuvõte, kasutatud kirjandus, resümee ja lisad esitatakse nummerdamata. Soovitav on kasutada kolmetasandilist peatükkide järjestussüsteemi. Alljaotise numbrite vahel on punkt, tühikut ei ole.

Näiteks:

1. _____
 - 1.1. _____
 - 1.1.1. _____
 - 1.1.2. _____
 - 1.2. _____
 - 1.2.1. _____
 - 1.2.2. _____
2. _____

3. Pealkirjad

Pealkirjade järele punkti ei panda, sõnu pealkirjades ei poolitata. Kui pealkirjas on kaks lauset, siis pannakse lausete vahele punkt, rea lõppu aga mitte.

Põhijaotisi, sissejuhatus, kokkuvõtet, kasutatud kirjandust, resümeeid ja lisa(sid) alustatakse uuel leheküljelt. Peatüki pealkirja ja sellele järgneva teksti vahele jäetakse vähemalt üks tühi rida. Pealkirja ja eelneva teksti vahele jäetakse vähemalt kaks tühja rida. Kui pealkirjaga samale leheküljele ei mahu vähemalt kaks rida sellele järgnevat teksti, viiakse pealkiri järgmisele lehele.

Kõik pealkirjad algavad lehe vasakust äärest.

4. Loetelud

Loetelupunktid tähistatakse tavaliselt araabia numbrite, väiketähtede, mõttekriipsude ja tärnide või muude graafiliste kujunditega.

Loetelus kasutatakse numbridust enamasti siis, kui on oluline loetelu koostisosade järjekord või arv, kui tekstis mõnele neist viidatakse või kui punktid koosnevad mitmest lausest.

Muudel juhtudel on parem jätta tähistavad numbrid või tähed ära ning asendada need muude graafiliste kujunditega (kui loetelu punktid on eelneva teksti otsene järg).

Töö jaotisi ei lõpetata loeteluga, st igasugusele loetelule tuleb anda hinnang või lähem seletus.

5. Tsiteerimine

Tsiteerimise põhinõue on täpsus, st tsitaat peab vastama originaalile nii sõnastuse, ortograafia, kirjavahemärkide kui ka eristuskirjade poolest (allakriipsutused, kald- või poolpaks kiri jne). Originaalis väljendatud mõtet ei tohi tsiteerides moonutada, mis võib kergesti juhtuda, kui tsiteeritavat lauset või selle osa valides ei arvestata selle loogilist seost eelneva või järgneva tekstiga.

Tsiteerimisel võetakse võimalusel aluseks alliketeose viimane trükk. Kui tsiteeritav allikas on enne avaldatud ajakirjanduses ning hiljem ilmunud eri väljaandena, tuleb tsitaat võtta viimasest. Võõrkeeltest tsiteerides peab tõlge olema võimalikult adekvaatne (joonealuse viitena võib anda ka originaaltsitaadi).

Tsitaat võib moodustada omaette lõigu või lause, kuid võib olla ka osa käsikirja lausest. Igal juhul tuleb tsitaat sujuvalt ühendada käsikirja tekstiga.

Väljajäetav(ad) sõna(d) ja lause(d) asendatakse nurksulgudes olevate punktidega. Nurksulgi kasutatakse ka, kui töö autor eristab tsitaadist mõne sõna või väljendi (allakriipsutus, sõrendus jmt) või täiendab mõtet, nt

Veidemann väidab, et "baltisaksa teksti sissetung [...] kujunevasse eesti teksti [minu allakriipsutus — S.S.] viis kogu kultuurivälja "dünaamilisse olekusse" (Lotman 1990: 293)" (Veidemann 2000: 1819).

6. Refereering

Refereering on teose või artikli sisu kokkuvõtlik esitus, st teise autori mõte antakse edasi oma sõnadega. Refereeringut kasutatakse siis, kui tsitaat oleks liiga ulatuslik ega suudaks mõtet tervikuna kompaktselt edasi anda. Refereeritav sisu tuleb esitada täpselt ja moonutusteta, jättes välja töö seisukohalt ebaolulise. Refereerima peab nii, et oleks selge, millised mõtted on võetud teise autori tööst ning mis on autori oma tekst.

Refereeringut jutumärkidesse ei panda; tekstis tuleb viidata algallikale või autorile, nt

Peeter Pihlakas arutleb tõlkemeetodite klassifitseerimise põhimõtete üle (Pihlakas 1990: 5-15). Pihlaka klassifikatsioonist 13 aastat hiljem esitatud Mari Maasika tõlkestrateegiad (Maasikas 2003: 33-44) sarnanevad Pihlaka käsitlusega.

7. Viited

Viide on bibliograafiaandmed dokumendi kohta, millest pärineb tsitaat või refereering. Üldkehtivat viitamisviisi pole. Peale üldtunnustatud mooduste on erinevusi kirjastuste, väljaannete ja asutuste pruugis. Üks nõue kehtib küll igal pool: ühes kirjutises tuleb viidata ühtmoodi.

Korrektse viitamise saavutamiseks tuleks silmas pidada mõningaid üldnõudeid.

- viidata tuleb allikatele, mida autor tegelikult on kasutanud;
- kasutatud kirjanduse loetelus esitatakse ainult need allikad, millele on tekstis eelnevalt viidatud;
- viidatakse kõigile kasutatud allikatele nii tsiteerimise, refereerimise, illustratiivse materjali, andmestiku vms kasutamise korral;
- viitamine peab andma informatsiooni allika autori ja allika kohta;
- mõne teise uurimuse raames kogutud avaldamata andmete kasutamisel peab taotlema loa andmete valdajalt;

Viide esitatakse kas tekstis (sulgudes) või viitemärgiga (numbriga, tärniga) osutatud kohas joonealuses.

Joonealuse viite puhul märgitakse tsitaadi või refereeringu lõppu ülaindeksina väiketäht (a, b jne). Sama lehe alläarel joone alla paigutatakse vastav ülaindeks ja selle järele allika kirje nii, nagu see esitatakse kasutatud kirjanduse loetelus. Kirje lõppu lisatakse kasutatud lehekülgede numbrid.

Kognitiivsel võõrasusel võib eristada kahte alaliiki: teksti subjektiivset ja objektiivset võõrasust.^a

^a Huntemann, Willi; Rühling, Lutz 1997. Einleitung: Fremdheit als Problem und Programm. – Willi Huntemann, Lutz Rühling (Hrsg.). *Fremdheit als Problem und Programm. Die literarische Übersetzung zwischen Tradition und Moderne*. Berlin: Erich Schmidt, 1–25.

Nimeviide on kõige levinum viis. Järgnevalt on toodud näiteid tekstisisese nimeviite kasutamise põhilistest nõuetest.

Viide on teksti sees ümarsulgudes, algab perekonnanimega (anonüümse dokumendi puhul pealkirja esimes(t)e sõna(de)ga), järgneb ilmunisaasta ning kooloni järel leheküljenumber. Kui tsitaat või refereering koosneb ühest lausest, pannakse punkt pärast viite lõpusulgu. Kui tsitaat või refereering koosneb mitmest lausest, siis esitatakse viide teksti järel, kusjuures punkti viite lõpusulu järel ei panda.

- a) Küllap on õiged sõnad: "Kultuurkeelega põhitudunuseks on, et keel on ka kõrghariduse ja teaduse keel" (Rätsep 1998: 497).
- b) "Eesti keel on kultuurkeel. [...] Kultuurkeelega põhitudunuseks on, et keel on ka kõrghariduse ja teaduse keel." (Rätsep 1998: 497)
- c) Küllap nõustume kõik sellega, et eesti keel on kultuurkeel, kuivõrd kultuurkeelega põhitudunus on, et keel on ka kõrghariduse ja teaduse keel (Rätsep 1998: 497).
- d) Keeleteadlaste arvates kummitab "võõrmõjude kõrval meie emakeelt vabadusest [...] lohakuseks arenenud keelekasutus" (Valge 1999: 10).

Pikemate tsitaatide puhul (rohkem kui 3 rida), kirjutatakse tsitaat taandega väiksemas kirjas (10) 1 reavahega ja ilma jutumärkideta, nt

Kasutatud kirjanduse ehk viiteallikate nimekiri esitatakse töö lõpus tähestikjärjestuses; sama autori tööd on omakorda ajalises järjestuses (vanemalt uemale). Kirillitsas märgitud andmed on eraldi nimekirjana pärast ladina tähestikus kirjutatud allikaid. Kui töö on kirjutatud vene keeles, siis vastupidi. (Juhend 2002: 8)

Seejärel läheb tekst edasi ilma taandreata.

Kui sellesama teose kohta on viiteid järjest mitu, võib edaspidi kirjutada 'samas' või *ibid.* (ladina keeles *ibidem* = 'sama')

..(Samas, 10) või (*ibid.*)

Kui tekstis on viidatava autori nimi nimetatud, siis pole viites seda enam vaja korrata, nt

Mari Maasika järgi (1999: 136) on tõlkimine väga loominguline tegevus.

Kui viidatakse **mitme autori** teostele, esitatakse need autorite tähestikulises järjestuses. Kui viidatakse sama autori mitmele teosele, kirjutatakse need ilmumise ajalises järjekorras. Mitmele allikale viidates eraldatakse need omavahel semikooloniga; ühel aastal ilmunud tööde korral lisatakse aastaarvule a, b, c jne. Kui autoritel on sama perekonnanimi, lisatakse ka initsiaalid:

.. (J. Karu 1998; M. Karu 1999).

Mitmed uurimused (Johnson 1979a, 1979b; Deutsch 1980; Morton 1985) viitavad kooperatiivse õppemeetodi kasutamisele kaasnevale olulisele õppeedukuse kasvule.

Kolme ja enama autori puhul esitatakse esmakordsel viitamisel kõik autorid, hiljem esimese autori perekonnanimi ja *jt* või *et al.*

.. Soome-ugri semiootikast on nüüdseks olemas põhjalik ülevaade (Randviir, Tarasti, Voigt 2000); hiljem: (Randviir jt 2000).

Kui algallikas on anonüümne (nt juhendid, seadused, määrused jms), viidatakse dokumendi pealkirjale või algab viide esimes(t)e sõna(de)ga, nt

Sisukorra asetamine töö taha iseloomustab autori väitel algselt prantsuse, hiljem vene kultuuriruumis levinud kirjastamistraditsiooni, mida rakendati ka Nõukogude perioodil (Juhend 1998).

Entsüklopeediale ja sõnaraamatule viidates märgitakse teose nimi või lühend, ilmumisaasta ja vajadusel viide märksõnale, mille ette pannakse *sub* (ladina keelest *sub verbo* 'sõna all'), nt

Igasugune info esineb ja säilib (püsib mälus) põhimõtteliselt teksti kujul (EE 1996 *sub* tekst).

Arhiivimaterjalidele viidates tuleb esmakordse viitamise korral joone all kirjutada välja arhiivi täielik nimetus koos kasutatava lühendiga (nt Eesti Ajalooarhiiv (EAA)); seesama lühend tuleb esitada ka lühendite loetelus. Pärast arhiivi nimetamist viidatakse joonealuses allika muudele arhiiviandmetele kindlas järjestuses, kasutades järgmisi lühendeid: fond – *f*, nimistu – *n*, säilik – *s*, säiliku leht – *l*, säiliku lehe pööre – *l 3p*.

EAA, f 10, n 3, s 200, l 40.

Loetelule viidates paigutatakse viide loetelusse juhatava lause lõppu (mitte loetelu viimase punkti järele). Kui loetelu koosneb mitme erineva autori punktidest, siis esitatakse iga autor eraldi vastava loetelu punkti järel.

Teadusliku uurimise defineerib kolm faktorit (Wilber 2003: 105):

- 1) praktiline käitumisjuhised või eeskujud;
- 2) mõistmine, kirjastumine või kogemus;
- 3) kommunaalne kontroll (kas tagasilükkamine või kinnitamine).

Internetist pärinevatele materjalidele viitamisel tekstis tuleks arvestada printsiipi: viites materjali internetiaadressi ei esitata, see esitatakse kasutatud kirjanduse loetelus materjali kirjes. Viitamisel lähtutakse samadest juhistest kui tekstisisisesel viitamisel.

Nt tahate viidata järgmisele allikale: Vooglaid, Ülo. 2008. Järelmõtteid 29.04.2008 konverentsile "Teadus - tumm või tummine".
http://www.eal.ee/index.php?article_id=1087&page=30&action=article&. (05.05.2009).

Tsiteeritud tekstilõigu järel sulgudes esitatakse allika autori perekonnanimi ja allika ilmumise aasta.

"Teadust, nagu ka haridust ja kultuuri, kunsti, usku, armastust [...] ei saa juhtida; võimalik on sihiteadlikult luua ja hoida nende edenemise eeldusi." (Vooglaid 2008)

Kui internetist saadud materjali puhul ei ole võimalik välja tuua autorit, esitatakse viitesulgudes materjali pealkiri, dokumendi nimetus, kodulehe nimi vms.

Nt tahate viidata allikale: *Tartu Ülikooli arengukava aastateks 2015-2020*. Tartu Ülikooli koduleht. <http://www.ut.ee/et/ulikoolist/arengukavad>. (29.03.2016).

"Ülikool peab tagama eesti haritlaskonna ning keele ja kultuuri järjekestvuse ning andma oma panuse hariduse, teaduse ja tehnoloogia ning muu loometegevuse arengusse kogu maailmas." (Tartu Ülikooli arengukava 2015)

Kui viidatakse tekstis **õppematerjalile**, siis tuuakse sulgudes: (õppejõu perekonnanimi ja dokumendi kasutamise aasta).

Kui refereeritav või tsiteeritav töö ei ole kättesaadav, on lubatud refereerida/tsiteerida **kaudselt**, st märgitakse nii selle töö andmed, mida soovitakse refereerida/tsiteerida, kui ka selle töö andmed, mille kaudu algallikat refereeritakse/tsiteeritakse. Mingil juhul ei või viidata otse tööle, mida ei õnnestunud kätte saada. Kasutatud kirjanduse loetellu võetakse töö, mille kaudu teist tööd on viidatud. Näiteks kui R. Veidemanni artiklis on käsitletud J. Lotmani "Kultura i vzrõv" seisukohti, kuid viimane pole autorile kättesaadav, siis on korrektne viidata nii:

(Lotman, Juri 1992. *Kultura i vzrõv*. Moskva: Gnozis, 167 — viidatud Veidemann 2000: 1821 kaudu).

8. Kasutatud kirjanduse loetelu

Kasutatud kirjanduse loetellu märgitakse ainult töös kasutatud ja viidatud allikad, mis esitatakse algallika keeles ja järjestatakse alfabeetiliselt. Kui töös kasutatakse nimeviidet, siis kirjade ette järjenumbrit ei panda. Kui raamatul ei ole autorit, näiteks kogumikud, mis

sisaldavad paljude autorite teoseid, siis paigutatakse see loetelus pealkirja esimese sõna algustähe järgi.

Kui loetelus on **ühelt autorilt mitu tööd**, siis järjestatakse need ilmumisaastate järgi (vanemalt uuemale). Ühel aastal samalt autorilt ilmunud tööd eristatakse tähtedega a, b, d jne, mis lisatakse ilmumisaastale. Näiteks: 1998a, 1998b, 1998c. Korduva nime asemel kirjutatakse loetelus mõttekriips, nt

Madis, Karl 2000a. A note on Koidula and Lotman. *Sign Systems Studies* 27: 67–71.

— 2000b. Koidula ja Lotman tänapäeva Eestis. *Akadeemia* 10: 51–55.

— 2001. Koidula või Lotman? *Keel ja Kirjandus* 2: 23–49.

Kui **autoreid on kaks või kolm**, pannakse kirja kõigi nimed sellises järjestuses, nagu need on tiitellehel; kui neid on üle kolme, kirjutatakse vaid esimese autori nimi ning lisatakse sellele *jt* (kui töö on ilmunud võõrkeeles, siis lühend selles keeles). Kui tiitellehel on nimetatud kollektiivne autor (nt teadusasutus vms), siis osundatakse sellele kui autorile, kusjuures asutuse nimetust võib lühendada. Kui tiitellehel pole autoreid märgitud, vaid on koostaja või (vastutava) toimetaja nimi/nimed, märgitakse viitesse see/need. Kui neid on üle kolme, siis talitatakse nii, nagu eespool juhendatud.

Ilmumiskohta (*Tallinn, Tartu, New York, Frankfurt am Main*) üldjuhul ei lühendata. Kui ilmumiskoht pole teada, märgitakse *i.k* või *s. l.* (*sine loco* 'ilma kohata'). Üle kolme ilmumiskoha või kirjastuse ei märgita, vaid kirjutatakse esimene ja lisatakse *jne*.

Kui **ilmumisaastat** ei teata, märgitakse selle asemele lühend *i.a* või *s. a.* (*sine anno* 'ilma aastata').

Sõnad (lühendid), mis pole tiitliandmed (*koost, jt*) on parem kirjutada originaalkeeles. Kui eestikeelsetele lühenditele punkti ei panda, siis võõrkeelsetele enamasti pannakse (lähtume teiste keelte traditsioonidest).

Kogumikus, ajakirjas, jätkväljaandes ja ajalehes ilmunud artikli puhul esitatakse andmed nii artikli kui ka trükise kohta, kust see pärit on.

Raamatute puhul esitatakse loetelus järgmised andmed:

Autori perekonnanimi, eesnimi ilmumisaasta. Pealkiri (ja alapealkiri).
Ilmumiskoht: kirjastus. Kui autoreid on mitu, eraldatakse autorid semikooloniga.

Reiß, Katharina; Vermeer, Hans J. 1991. *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie*. Tübingen: Niemeyer.

Deely, John 2005. *Basics of Semiotics / Semiootika alused*. Tõlkinud Kati Lindström. Tartu: Tartu Ülikool.

Bassnett, Susan; Lefevere, André (eds.) 1990. *Translation, History and Culture*. London, New York: Pinter.

Ajakirjas avaldatud kirjutise andmed märgitakse järgmise skeemi kohaselt:

Autori perekonnanimi, eesnimi aasta. Pealkiri. Ajakirja nimi number: artikli leheküljed.

Saari, Henn 1981. Omasõna ja võõrsõna paarid eesti oskussõnavaras. *Keel ja Kirjandus* 4: 201–210.

Lepik, Peet 2000. Antikultuuri fenomen nõukogude kultuuris. *Akadeemia* 4: 718–754.

Kogumikus ilmunud artikkel esitatakse järgmisel kujul:

Perekonnanimi, eesnimi aasta. Artikli pealkiri. — Kogumiku autori eesnimi ja perekonnanimi. Kogumiku pealkiri. Ilmumiskoht: kirjastus, lehekülje numbrid.

Putnam, Hilary 1999. Täendus ja osutus. — Jaan Kangilaski, Margo Laasberg (toim.). *Täendus, tõde, meetod*. Tartu: TÜ Kirjastus, 310–322.

Torop, Peeter 1999. Semiootika piiril. — Juri Lotman. *Semiosfäär*. Koostanud ja tõlkinud Kajar Pruul. [Tallinn:] Vagabund, 387–404.

Jakobson, Roman 1981. Linguistics and poetics. — Roman Jakobson. *Selected Writings III. Poetry of Grammar and Grammar of Poetry*. Rudy Stephen (ed.). The Hague: Mouton Publishers, 18–51.

Ajalehes ilmunud artikli viide vormistatakse järgmise skeemi alusel:

Autori perekonnanimi, eesnimi aasta. Pealkiri. Ajalehe nimi ilmumisaeg, number: (lehekülg).

Kukk, Kalev 2000. Eurol pole häda midagi. *Sõnumileht* 3.05.2000, 101: 2.

Elektroonilistele allikatele viidates tuleb lähtuda eelkirjutatust; eestikeelses viites on *Available* asemel *Kättesaadav*.

Autori perekonnanimi ja initsiaal(id). Aasta. Pealkiri. Elektroonilise andmekandja tüüp (CD-ROM, arvutivõrk jne). Ilmumiskoht: Kirjastus. Aadress. (Tutvumise daatum) (viimast pole vaja CD-ROMi puhul).

Oxford English Dictionary Computer File: On Compact Disc. 2nd ed. CD-ROM. Oxford: Oxford UP, 1992.

Inada, Kenneth 1995. A Buddhist response to the nature of human rights. Online. Jo, 2:9 paragraphs. Available <http://www.cac.psu.edu/jbe/twocount.html>. (21.06.1995).

Kui töös on kasutatud arhiivimaterjale, esitatakse arhivaalid pealkirja all **Kasutatud arhiivimaterjalide loetelu**. Allikad pannakse kirja vähemalt fondi täpsusega, märkides arhiivi täieliku nimetuse koos lühendiga (või ainult lühendi, kui see on kirjas lühendite loetelus), fondi numbriga ja nimetuse. Sama arhiivi erinevad fondid reastatakse numbrite järgi.

Eesti Ajalooarhiiv Tartus (EAA)

F 29: Eestimaa kubernerite kantselei

Allikmaterjalide loetelule järgnevad **Kasutatud lühendid**. Lühendiloetellu ei kirjutata üldtuntud lühendeid (nt *p* = *punkt*, *vt* = *vaata*, *vrd* = *võrdle* jne).

9. Tabelid, joonised ja valemid

Tabelid nummerdatakse, et neile saaks viidata, ja pealkirjastatakse, sest siis on lugejal hõlpsam kasutada neid omaette, lugemata teksti põhjalikumalt. Tabelid nummerdatakse kas läbivalt kogu töö ulatuses (*Tabel 1*) või nummerdatud alljaotiste ulatuses (*Tabel 1.2*); numbri järele punkti ei panda.

Kui töös on ainult üks tabel, siis numbrit pole vaja panna. Pealkirjastamata ja nummerdamata võib jätta ka väikesed tabelid, mis moodustavad teksti otsese jätku. Need tabelid tuleks esitada sõrestikuta.

Tabeli number kirjutatakse lehe paremasse serva ühe rea võrra pealkirjast kõrgemale. Järgmisel real on tabeli pealkiri.

Tabeli veergude ja ridade nimetused kirjutatakse suure algustähega, alaveergude/-ridade pealkirjad võivad olla väiketähega. Veergude ja ridade nimetused peaksid olema võimalikult täpsed ja lakoonilised.

Tavaliselt veerge ei nummerdata. Kui tabel jätkub järgmisel leheküljel, kus enam ei korrata tabeli pead, või kui töös viidatakse teatavaile veergudele, siis võib veerge ka nummerdada. Kui tabel ei mahu ühele leheküljele ja seda jätkatakse teisel, siis pole vaja pealkirja ega tabelipead korrata, korratakse vaid veergude nummerdust. Tabeli järje paremale nurgale kirjutatakse sel juhul nt *Tabeli 3 järg*.

Tabeli andmed peab siduma töö tekstiga, viidates tabelile kas otse (*Tabel 2 iseloomustab ..*) või kaude; viimasel juhul märgitakse lause lõppu sulgudesse tabeli number (nt *vt tabel 2*).

Kõiki graafilisi kujundeid (diagrammid, graafikud, skeemid, joonised, fotod jm) nimetatakse **joonisteks**. Igal joonisel on lakooniline allkiri; jooniseid nummerdatakse samuti kui tabelleid.

Märkused tabelite või jooniste juurde sisaldavad täpsustavaid või viitavaid andmeid. Kui tabelis on kasutatud andmeid kirjandusest, tuleb viide allikale paigutada kohe tabeli/joonise alla väiksema šriftiga. Kui tabel kujutab ennast modifitseeringut, tuleks viidata aluseks olnud tabelile.

10. Lisad

Kõik lisad tuleb pealkirjastada. Kui töös on mitu lisa, siis nummerdatakse need araabia numbritega. Lehekülje paremasse ülanurka kirjutatakse nt **Lisa 1**. Iga lisa algab uult leheküljelt. Lisad tuleb sisukorras näidata ükshaaval koos pealkirja ning alguslehekülje numbriga.

JUHENDI KOOSTAMISEL KASUTATUD KIRJANDUS

Acta Semiotica Estica juhend artikli vormistamiseks. Kättesaadav http://www.semiootika.ee/acta/docs/acta_vormistus.pdf. (29.03.2016)

Semiootika osakonna kirjalike tööde vormistamise juhend. Kättesaadav <http://www.flfi.ut.ee/et/vormistamine>. (29.03.2016)

Õunapuu, Lembit 2010. *Üliõpilaste kirjalikud tööd: Metoodiline juhend magistritöö, seminaritöö, lõputööde, referaadi ja essee koostamiseks ning vormistamiseks.* Viljandi.

LISAD

Lisa 1

Tiitellehe näidis

Tartu Ülikool

Maailma keelte ja kultuuride instituut

Autori Nimi

PEALKIRI

Magistritöö

Juhendaja:

Tartu

aasta

Lõputöö autori kinnitus

Olen lõputöö kirjutanud iseseisvalt. Kõigile töös kasutatud teiste autorite töödele, põhimõtteliste seisukohtadele ning muudest allikaist pärinevatele andmetele on viidatud.

Autor: Eesnimi Perekonnanimi

(allkiri)

.....

(kuupäev)